

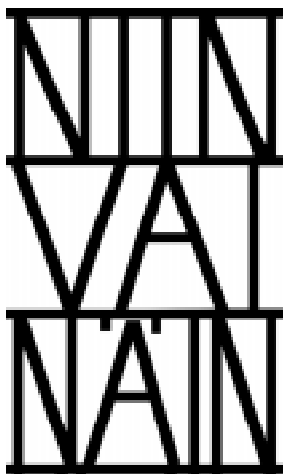
RAUHALA JA AMERIKKALAISET NEUROFILOSOFIT

Professori emeritus Lauri Rauhala kritisoi ankarasti (*niin&näin* 1/97) mielen ja tietokoneen rinnastamiseen perustavaa mielen filosofiaa sekä korostaa mielen (Rauhalalle tajunnan) tutkimista sen omasta rakenteesta lähtien. Rauhalan kritiikki on kuitenkin osin harhaanjohtavaa. Hänen lähtökohtanaan on filosofisten ongelmien ratkaisuja, joita mielen filosofiassa nimenomaan on kyseenalaistettu.

“Amerikkalainen aivotutkija” kysyisikin ehkä Rauhalalta miksi “[O]n ilmeistä, että aivot ovat keskeisenä tekijänä siinä prosessissa, jossa emergentti elämystaso syntyy”; miten “[E]lämyksellisyydessä on kyseessä hyppäys orgaanisesta tapahtumisesta uudelle olemassaolon tasolle eikä näiden kahden olematason loogisesti yhtenäinen jatkumo”; ja miksi “ihmisen tutkimukseen kehittyneitä käsitteitä ei voida eikä saa ulottaa piilastujen [tekoälyn] maailmaan”? Rauhala ei ole ilmeisesti kiinnostunut mielen ja ruumiin suhteen ongelmasta, ja hän vaikuttaisi kannattavan jonkinlaista dualismia. Ei toki ole tarpeen, että jokainen tutkija tarjoaisi omaa ratkaisuaan ongelmaan. Ongelman sivuuttaminen mielen filosofiaa referoitaessa jättää kuitenkin kohteesta vääristyneen kuvan — tietokone-metaforan hedelmällisyys on juuri siinä, että vanhaa mind-body-ongelmaa on voitu tarkastella tuoreesta näkökulmasta.

Mielen filosofiassa käsitellään myös metodologista ongelmaa vain subjektiivisesti havaittavien seikkojen (nk. first person point of view vs. third person point of view) tieteellisestä merkityksestä. Mikäli pitäydytään Dennetin ja Churchlandin tavoin siinä, että introspektiiviset raportit eivät ole tieteessä todistusvoimaisia (edes sisäisen elämysmaailman olemassaolon suhteen), tajunnan tai kokemuksellisuuden tutkimukselle on vaikea nähdä perusteita. Vaikka tällainen lähtökohta on useimpien intuitiolla vieras, on huomattava ettei tieteen tarkoitus ole sanoa jotain kaikista intuitiivisesti merkittävistä asioista, vaan sanoa jotain sikäli kuin se on tieteen metodien puitteissa mahdollista. Mielen filosofien näkemyksiä ei siis sovi suoralta kädeltä leimata “teknotieteellisen tutkimusorientaation palvonaksi” tai “ihmisen mentaalisen ulottuvuuden heitteillejätöksiksi”. Kyse on laajemmin tieteen metodologiasta.

Jos mielen filosofia samaistetaan Rauhalan tavoin Daniel Dennettiin ja Patricia Churchlandiin, kuva tieteenalasta jää varsin kapeaksi. Esimerkiksi John Searlen, David Chalmersin ja Hilary Putnamin käsitykset Rauhalan käsittelemästä tematiikasta poik-

Kirjeitä lukijoilta

kevat olennaisesti aiemmin mainituista kirjoittajista. Tulee vaikutelma, että Rauhala käyttää mielen filosofiaa jonkinlaisena keppihevosenä.

Mielen filosofian ongelmana Rauhala näkee myös sen, ettei suurissa sivistyskieleissä ole suomen kielen tajuntaa ja tajutonta vastaavia sanoja. On varsin nurkkakuntaista esittää näiden käsitteiden lanseeramisen olevan ratkaisu mielen filosofian ongelmiin. Rauhalan käsitejärjestelmä (tajunta, henkisyys, transsendentti ulottuvuus, psyykinen ei-konventionaalissa merkityksessä) on ainakin minulle osin vaikeasti ymmärrettävä, enkä näe syytä tällaisen hahmottamistavan omaksumiseen — yleisesti käytetyssä käsitteistöässä pitäytyminen mahdollistaa paremmin mielekkään vuorovaikutuksen. Keskustelua voisikin edesauttaa (em. kysymysten selventämisen lisäksi) se, että Rauhala perustelisi tarkemmin haluttomuuttaan käyttää sellaisia nykypsykologian ja -filosofian peruskäsitteitä kuten representaatio ja informaation prosessointi.

niin&näin-lehden suhteen herättää ihmetystä, ettei artikkelissa ole lähdeluotteloa (ainoastaan luettelo Rauhalan suomenkielisestä tuotannosta); tarkkojen viittausten ilmeneminen tekstistä ei liene pelkkä akateeminen kuriositeetti. Artikkelin huolimattomasta tarkastuksesta taas kertoo kirjoittajalleen kiusallisten lipsahdusten jääminen tekstiin (Daniel Dennetin etunimeksi mainitaan virheellisesti David, Teilhard de Chardin kirjoitettu väärin). Määräävätköhän kirjoittajan meritoituneisuus ja viittaukset H -kirjaimella alkaviin filosofeihin pitkällekin lehden julkaisupolitiikkaa?

Vesa Talvitie